

Boj proti nelegálnej práci v Chorvátsku a štyroch kandidátskych krajinách EÚ

Zhrnutie

Úvod

Cieľom tejto správy je poskytnúť systematický prehľad o rozsahu a povahe nelegálnej práce a o tom, ako sa proti nej bojuje, v Chorvátsku a štyroch kandidátskych krajinách EÚ: na Islande, v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej Hore a Turecku. Cieľom je analyzovať závažnosť a povahu nelegálnej práce v týchto krajinách, ukázať, ako je zorganizovaný boj proti nelegálnej práci, a predstaviť príslušné postupy a opatrenia, ktoré tieto krajiny prijímajú. V správe sa týchto päť krajín v náležitých prípadoch porovnáva s 27 členskými štátmi EÚ (EÚ 27).

Politické súvislosti

Rozsah a povaha nelegálnej práce

Bez ohľadu na to, aká metóda merania sa používa, sa vo všeobecnosti zistilo, že rozsah šedej ekonomiky na Islande je pod priemerom EÚ 27, zatiaľ čo v Chorvátsku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej Hore a Turecku je šedá ekonomika väčšia, ako je priemer EÚ 27.

Povaha nelegálnej práce sa medzi jednotlivými regiónmi EÚ 27 líši. Pokiaľ sa dalo určiť, v týchto piatich krajinách sa všeobecne odrážajú širšie európske regionálne rozdiely medzi nelegálnou prácou, pokiaľ ide o odvetvia, v ktorých sa sústreďuje; typy vykonávanej práce; kto vykonáva túto prácu a ich motívy vykonávania nelegálnej práce. V situácii na Islande sa odzrkadľuje situácia severských štátov, zatiaľ čo v situácii zvyšných štyroch krajín sa odzrkadľuje situácia juhovýchodných európskych členských štátov. V tejto súvislosti je však potrebné ďalšie posúdenie. Jednou z možností by mohlo byť, že týchto päť krajín uskutoční prieskum Eurobarometer. Druhou možnosťou je, že Európska komisia zaradí týchto päť krajín do prípadnej druhej vlny prieskumu Eurobarometer.

Prekážky legalizácie

V rámci každoročných prieskumov Svetovej banky Doing Business sa analyzuje, aké ľahké alebo aké zložité je pre miestnych podnikateľov založiť a prevádzkovať malý až stredný podnik a súčasne dodržiavať príslušné predpisy. Na základe spoločných výsledkov sa EÚ 27 ako celok v oku 2012 umiestnila na 38. mieste zo 183 skúmaných krajín. Toto umiestnenie je nižšie ako umiestnenie Islandu (9. miesto) a Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko (22. miesto). V Čiernej Hore (56. miesto), Turecku (71. miesto) a Chorvátsku (80. miesto) je však podnikanie zložitejšie ako v EÚ 27 ako celku, z čoho vyplýva, že je potrebné, aby sa dodržiavanie predpisov v týchto krajinách zjednodušilo.

Z hľadiska jednoduchosti začatia podnikania sa EÚ 27 ako celok umiestnila na 66. mieste zo 183 krajín. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko sa naopak umiestnila ako 6. krajina, kde je najjednoduchšie začať podnikáť, čo je vyššie ako najlepší krajina EÚ Írsko, ktoré sa umiestnilo na 13. mieste. Island dosiahol 37. miesto a Čierna Hora, Turecko a Chorvátsko 47, 61. a 67. miesto. Žiadna z týchto piatich krajín nemala také zlé výsledky ako najhoršia krajina EÚ 27 v tejto oblasti – Česká republika, ktorá dosiahla 138. miesto zo 183 zúčastnených krajín.

Pokiaľ ide o jednoduchosť platenia daní, EÚ 27 ako celok sa umiestnila na 71. mieste v porovnaní s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko, ktorá dosiahla 6. miesto, s Chorvátskom na 32. mieste a Islandom na 35. mieste. Žiadna z týchto piatich krajín však nedosiahla také dobré výsledky ako najlepší krajina EÚ 27 v tejto kategórii – Írsko na

5. mieste. Dodržiavanie predpisov pri platení daní je náročnejšie pre malé až stredné podniky v Turecku (79. miesto) a Čiernej Hore (108. miesto), hoci nemali také zlé výsledky ako najhoršia krajina EÚ 27 v tejto kategórii – Rumunsko, ktoré sa umiestnilo na 154. mieste.

Hlavné zistenia

Organizácia boja proti nelegálnej práci

Na rozdiel od 26 % krajín Európskeho hospodárskeho priestoru (EHS) a Švajčiarska nemá žiadna z týchto krajín jednu samostatnú agentúru pre dodržiavanie predpisov alebo ústredný koordinačný výbor zodpovedný za koordináciu rôznych oddelení, ktoré sa podieľajú na boji proti nelegálnej práci. Namiesto toho zaujali jednotlivé krajiny prístupy, ktoré sú do rôznej miery roztrieštené. V troch krajinách bol zriadený jeden štátny orgán s hlavnou úlohou koordinovať boj proti nelegálnej práci: Daňová správa v Turecku, Inšpektorát práce v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko a Riaditeľstvo pre štátne príjmy z vnútorných zdrojov na Islande. V Chorvátsku a Čiernej Hore je táto zodpovednosť roztrieštenejšia, neexistuje žiadny hlavný orgán a každé oddelenie si plní vlastné ciele.

Zapojenie sociálnych partnerov v súvislosti s bojom proti nelegálnej práci je takisto rôzne, hoci všetkých päť krajín má určitú úroveň tripartitného sociálneho dialógu. V Chorvátsku od roku 1994 funguje Hospodárska a sociálna rada a v roku 2011 zriadili Úrad pre sociálne partnerstvo. Napriek tomu sa odbory v roku 2010 na šesť mesiacov stiahli z Hospodárskej a sociálnej rady na protest proti slabému dialógu. V Čiernej Hore sociálni partneri pôsobia v Sociálnej rade. V Bývalej juhoslovanskej krajine Macedónsko, Turecku a na Islande neexistuje žiadna oficiálna rada na umožnenie takéhoto dialógu týkajúceho sa nelegálnej práce, sociálni partneri sa však podieľajú na tvorbe politiky zapájaním sa do kampaní a iniciatív.

Prístupy politiky k nelegálnej práci

Boj proti nelegálnej práci sa v EÚ 27 tradične vyznačuje represívnym prístupom, ktorého cieľom je jej potlačenie. Európska komisia však v poslednej dobe vyzýva na prijímanie viacerých umožňujúcich opatrení, ktorými by sa ľuďom zabránilo vstupovať do šedej ekonomiky a ľuďom, ktorí vykonávajú nelegálnu prácu, by sa pomohlo legalizovať ich činnosť.

Hoci represívne opatrenia majú stále podstatný význam, ktorý sa im v boji proti nelegálnej práci prikladá v EÚ 27, a umožňujúce politické opatrenia sa všeobecne pokladajú za menej dôležité, medzi regiónmi existujú rozdiely, pokiaľ ide o mieru, v akej sa umožňujúce opatrenia začleňujú do súboru používaných opatrení. Tak je to aj v krajinách, ktoré sa skúmali v rámci tejto štúdie. Na Islande sa umožňujúcim opatreniam prikladá väčší význam ako v štyroch juhovýchodných krajinách, a to odráža situáciu v jeho susedných severských krajinách. Štyri juhovýchodné krajiny, podobne ako južné členské štáty EÚ 27, vo všeobecnosti pomalšie uznávajú význam umožňujúceho prístupu, hoci medzi Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko, Chorvátskom, Čiernou Horou a Tureckom existujú rozdiely, pokiaľ ide o rozsah, hĺbku a účinnosť umožňujúcich opatrení, ktoré sa prijali. Nápravné opatrenia sú v týchto piatich krajinách celkovo menej bežné ako v EÚ 27 a nelegislatívne opatrenia na podporu daňovej morálky sú pomerne nové.

Politické ukazovatele

Týchto päť krajín musí prikladať väčší význam širšej škále tvrdých stimulačných opatrení na zamedzenie nelegálnej práci a na boj proti nej a takisto miernym opatreniam, ktorými sa podporí daňová morálka. Medzi krajinami s väčšími zásahmi na trhu práce, väčšou sociálnou ochranou, prerozdeľovaním a rovnosťou a menším rozsahom šedej ekonomiky bola zistená veľká súvislosť. To možno predbežne vysvetľuje, prečo je na Islande rozsah šedej ekonomiky pod priemerom EÚ 27, zatiaľ čo v Chorvátsku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej Hore a Turecku je šedá ekonomika väčšia, ako je priemer EÚ 27.

Ďalšie informácie

Správa *Boj proti nelegálnej práci v Chorvátsku a štyroch kandidátskych krajinách EÚ* je dostupná na stránke <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2013/242/en/1/EF13242EN.pdf>.

Ďalšie informácie vám poskytne Donald Storie, vedúci útvaru, na adrese dst@eurofound.europa.eu.